

τῆς βουλγαρικῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀπο-
λημιώσεως καὶ τῆς πρὸς τὴν θάλασσαν
διεξόδου τῆς Βουλγαρίας ἐν Δεδεαγάτς, κιν-
δυνεύει νὰ πάθῃ ὅ,τι ὁ περίφημος ὑπουργὸς
τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ Πλαστήρα κ. Ἀλεξαν-
δρῆς, ὅτε καθικετεύων καὶ ἐκλιπαρῶν τὴν
ἀναγνώρισιν τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσε-
ως, ἐπρότεινεν ἡλιθίως διὰ τοῦ κ. Χάρολδ

Ὁ κ. μονίως δημαρχεῖων, κατηχεμένῳ μετ-
δίνει εἰς Κηφισικὴν μὲ τὰ αὐτοκίνητα τοῦ Δή-
μου. Καὶ ὅμως δὲν βλέπει εἰς ποῖον οἰκτρὴν κα-
τάστασιν εὐρισκονται οἱ δρόμοι τῶν δύο ὁρκίων
προακτεῖων. Δὲν πωλεῖ, ὁ κ. «Δήμαρχος» τὰ αὐ-
τοκίνητα τοῦ Δήμου, ποῦ χρησιμεύουν μόνον εἰς
τοὺς ἀσκόπους περιπάτους του, καὶ μὲ τὰ χρήμα-
τα νὰ ἀγοράσῃ ἕνα ὁδοστρωτήρα;

μναζον τὸ πνεῦμα τῶν νέων εἰς τὴν ἐπὶ
παντὸς ζητήματος ἐφαρμογὴν τῶν κα-
νόνων τῆς οὕτω καλουμένης τυπικῆς λο-
γικῆς, ἀλλὰ καὶ διότι τὰ συνδεόμενα
πρὸς τὸν πρῶτον ἀνθρώπινον βίον προ-
βλήματα ὑπεβλήθησαν τότε διὰ πρώτην
φορὰν εἰς ὀρθολογικὴν ἔρευναν μετ' ἀ-
ποδείξεων καὶ συμπερασμάτων. Ἐπὶ τοῦ
προκειμένου ὀφείλομεν νὰ παρατηρή-
σωμεν, ὅτι αἱ προσπάθειαι τῶν σοφι-
στῶν δὲν ἀπέληξαν εἰς τὴν συγκρότησιν
ἐπιστήμης ἀντικειμενικῶς ἐρευνώσης τὰ
φαινόμενα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἀφ'
ἐνὸς μὲν ἐπειδὴ οἱ σοφισταὶ ἑστερουῦντο
καταλλήλου μεθόδου καὶ ἀφ' ἑτέρου διό-
τι ἐξ αὐτῶν οἱ ἐπιφανέστεροι, δηλαδὴ ὁ
Γοργίας καὶ ὁ Πρωταγόρας ἦσαν πε-
πτικισταὶ καὶ ὥς τοιοῦτοι παρεδέχοντο,
ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ λυθῶσι τὰ φιλοσο-
φικὰ προβλήματα τόσον τοῦ ἐξωτερικοῦ
ὅσον καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου. Πάν-
τως οἱ σοφισταὶ ἦσαν οἱ πρῶτοι Ἕλλη-
νες φιλόσοφοι οἱ ἐπιληφθέντες τῆς μελέ-
της τῶν ψυχικῶν φαινομένων καὶ οἱ
προσπαθήσαντες νὰ κατανοήσουν τοὺς
νόμους, τοὺς διεποντας τὴν ἀνθρωπίνην
νόησιν. Διὸ καὶ ἡ φιλοσοφία ὀφείλει με-
γίστως χάριτα εἰς αὐτούς.

Ὁ Γοργίας, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς φι-

λοσοφίας τῶν Ἐλεατῶν ἰσχυρίζεται ὅτι
πραγματικὸν «εἶναι» δὲν ὑφίσταται καὶ
ὅτι καὶ ἐν περιπτώσει ἀκόμη, καθ' ἣν
ὑπάρχει τοιοῦτο, εἶναι ἀδιάγνωστον
μόνον ἐμμέσως διαγνωστόν.

Ὁ πρῶτος Ἕλλην φιλόσοφος, ὁ ἀσχο-
ληθεὶς σοβαρῶς μὲ τὸ ἀκανθῶδες πρό-
βλημα τῆς γνώσεως ἦτο ὁ Πρωταγόρας
(480—410 π. Χ.). Πᾶσα γνώσις ὀφείλεται
κατ' αὐτὸν εἰς τὴν αἰσθησιακὴν ἀν-
τίληψιν. Οὐδὲν ἐν τῷ νῷ, ὃ μὴ πρότε-
ρον ἐν τῇ αἰσθήσει. Διὰ τὸν φιλόσοφον
τοῦτον αἰσθησιακὴ ἀντίληψις εἶναι με-
ταβολὴ εἰς τὰ αἰσθητήρια ὄργανα, ἥτις
ἐπέρχεται δι' ἐπαφῆς πρὸς τὰ ὕλικά ἀν-
τικείμενα καὶ τῆς ὁποίας λαμβάνει γνώ-
σιν ἢ συνειδήσις. Ἐπειδὴ δ' ἰθεώρει ὥς
ἀξίωμα τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Ἡρακλείου
ὅτι πάντα τὰ ὕλικά ἀντικείμενα μετα-
βάλλονται διηνεκῶς (τὰ πάντα ρεῖ) καὶ
ὅτι ἡ μεταβολὴ αὕτη γίνεται τόσον εἰς
τὰ αἰσθητήρια, ὅσον καὶ εἰς τὸν ἐξωτερι-
κὸν κόσμον, συνήγαγε τὸ συμπέρασμα,
ὅτι πᾶν αἶσθημα π. χ. τὸ αἶσθημα τοῦ
ἐρυθροῦ, τοῦ πρασίνου, τοῦ γλυκοῦ, τοῦ
πικροῦ κ.τ.λ. εἶναι πραγματικὸν ἀπο-
κλειστικῶς διὰ τὸ ὑποκείμενον καὶ μό-
νον κατὰ τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν τοῦτα
γεννᾶται ἐν τῇ συνειδήσει. Πᾶν αἶσθη-

20 Μ. / 27ης 1924

Χρονικὴ Α. Δαλιγιῶς

μα δεόν να νοηθῇ ὡς πραγματικόν, διό-
τι, ἂν δὲν ἦτο τοιοῦτον θ' ἀπεκλείετο
πᾶσα οἰαδήποτε γνῶσις. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου
τὸ αἶσθημα προσδιορίζεται ὑπὸ δύο πα-
ραγόντων ἦτοι ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου, ὅ-
περ γίνεται αἰσθητὸν καὶ τοῦ ὑποκειμέ-
νου εἰς τὴν συνειδήσιν τοῦ ὁποίου γεννᾶ-
ται. Ὅθεν ἡ πραγματικότης τῶν αἰσθη-
μάτων εἶναι μόνον σχετική.

Ἐὰν υποθέσωμεν, ὅτι δύο ἄνθρωποι
βλέπουν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον, καὶ
ὅτι ὁ μὲν πρῶτος ἀποκομίζει τὴν α ὁ δὲ
ἕτερος τὴν β ἐντύπωσιν, εἶναι ὀρθαὶ ἀμ-
φότεραι αἱ ἐντυπώσεις, ἀλλ' ἂν μόνον ὑπο-
κειμενικῶς. Ἄλλ' ἀκόμη καὶ δι' ἓν καὶ
τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον τὸ αἶσθημα εἶναι
πραγματικὸν μόνον κατὰ τὴν στιγμὴν
τῆς γενέσεώς του. Διότι μετὰ πάροδον ἐ-
λαχίστου χρόνου δύναται νὰ μὴ εἶναι
πλέον τοιοῦτον συνεπεία μεταβολῶν, ἐπ-
ερχομένων εἰς τὸ ὑποκείμενον ἢ εἰς τὸ
ἀντικείμενον. Κατὰ ταῦτα ἡ ἀλήθεια δὲν
εἶναι ἀπόλυτος, ἀλλὰ σχετική. Πάντων
μέτρον ἄνθρωπος. Ἡ γνωσιολογία τῶν
σοφιστῶν εἶναι ὀρθὴ καὶ βέβαιος. Ἡ ση-
μερινὴ ἐπιστήμη διδάσκει, ὅτι αἱ ἀντι-
δράσεις τοῦ ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ πρὸς
τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐρεθισμοὺς εἶναι κατὰ
φυσικὸν λόγον ἀτομικῶς διάφοροι. Δι'
ἐκείνον, ὅστις ἔνεκα παθολογικῆς βλάβης
δὲν δύναται νὰ διακρίνῃ τὰ διάφορα
χρώματα ἀπ' ἀλλήλων καὶ δι' ἡμᾶς, ὅταν
διατελῶμεν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς σαν-
τονίνης, μεταβάλλεται ἡ ὄψις τοῦ κόσμου.
Εἰς τὸν ἐμμέτρωπα τ' ἀντικείμενα φαίνον-
ται διάφορα ἢ εἰς τὸν μύωπα, τὸν πρε-
σβύωπα κ.τ.λ. Ἡ γνωσιολογία τῶν σοφισ-

τῶν εἶναι, εἴπομεν, ὀρθὴ κατὰ βᾶθος,
ἀλλὰ μεταγομένη ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἠθι-
κῆς δὲν δύναται παρὰ νὰ ἔχῃ καταστρε-
πτικὰς συνεπείας. Διότι, ἂν εἶναι ἀγαθὸν
ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον φαίνεται τοιοῦτον μό-
νον εἰς τὸ α ἄτομον καὶ ὄχι εἰς πάντας
τοὺς ἀνθρώπους· ἐὰν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δι-
καισύνη εἶναι καθαραὶ ὑποκειμενικαὶ
ἀντιλήψεις, ὑφιστάμεναι εἰς τὰς καθ' ἑκα-
στον συνειδήσεις διαφόρους παραλλαγὰς·
ἂν ἓν συντόμῳ ὁ γνῶμων τῆς ἠθικῆς καὶ
τῆς δικαιοσύνης εἶναι διάφορος εἰς πάντα
ἄνθρωπον, τότε πᾶσα ἠθικὴ εὐθύνη ἐξα-
φανίζεται, τὰ πάντα δὲ θὰ διέπωνται μοι-
ραίως ὑπὸ κτηνώδους ἐγωισμοῦ. Διότι
πᾶς τις θὰ δικαιούται νὰ ἐνεργῇ κατὰ
τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἠθικὰς ἀντιλήψεις, καθο-
δηγούμενος φυσικὰ ὑπὸ τοῦ ἰδίου συμ-
φεροντος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ἠ-
θικὸν οἰκοδόμημα καταρρέει καὶ μετ'
αὐτοῦ πᾶσα ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ συγκε-
κροτημένη κοινωνικὴ ὁμάς. Ὅπως καὶ
ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἡ ἠθικὴ τῶν σοφι-
στῶν εἶναι ἀναγκαίᾳ ἀκολουθία τῶν γνω-
σιολογικῶν ἀντιλήψεων των, εἰς αὐτὸ δὲ
δὲν πταίουσι οἱ σοφισταί, ἀλλ' οἱ ἄτεγκτοι
λογικοὶ νόμοι. Εἶναι γνωσταὶ αἱ ἀντιφά-
σεις ἐν τῷ φιλοσοφικῷ συστήματι τοῦ
Καντίου ἀκριβῶς· ἐπειδὴ ὁ μέγας οὗτος
φιλόσοφος διαισθανόμενος τὴν ἐξ ἀντι-
κειμένου ὑπόστασιν τῆς ἠθικῆς, ἥτις δὲν
εἶναι προῖον τοῦ λόγου, ἀλλ' ἀπόρροια
τοῦ συναισθήματος, ἠναγκάσθη νὰ φανῇ
ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ἀσυνεπὴς πρὸς τὴν
μεγάλην αὐτοῦ διδασκαλίαν.

ΑΝΔΡ. ΔΑΛΕΖΙΟΣ